

istanbul okuma grubu
26 mart 2022 okuma buluşması
jose saramago “körlük”
toplu değerlendirmesi

Semra Kılıçtepe (Sunum, Moderasyon),

Körlük (Portekizce: Ensaio sobre a cegueira), Nobel Edebiyat Ödüllü Portekizli yazar José Saramago'nun 1995'te yazdığı alegori, bilimkurgu ve psikolojik bir romandır. 1998 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi olan Jose Saramago'nun en ünlü romanlarından birisidir

Bu kitapta, José Saramago'nun diğer eserlerinde olduğu gibi kendine özgü olan yazım şekline sadık kalınmıştır: Kitapta nokta ve virgül dışında herhangi bir noktalama işareti kullanılmamıştır. Diyaloglar ve konuşmalar, yazarın kendine has yazım tipi olan düz yazı biçiminde bulunmaktadır.

Kitaptaki olayların geçtiği yer belirsizdir; adı verilmemiştir. Bunun nedeni, yazarın evrensel konulu bir yapıt oluşturmak istediği için bu ağır, korkulu, ahlâkî değerlerin çöktüğü ortamı herhangi bir mekândan soyutlamıştır.

Kitaptaki kahramanların gerçek isimleri yoktur. Bunun nedeni de yine aynı şekilde evrensellik taşıyan konuya bağlı kalmaktır. Kahramanlar, sıfatları ile anılmaktadır. Örneğin göz doktoru, doktorun eşi, koyu renk gözlüklü genç kız, oto hırsız, gözü siyah bantlı yaşlı adam, ahlâksız körlerin şefi gibi...

Distopik eserlere ilgi duyanların elinden düşürmediği Körlük, yayınlandığı günden bu yana adından söz ettirmeye devam ediyor. eser, konusuyla olduğu kadar zekice kurgulanmış karakterleriyle de dikkat çekiyor. Dönemin liberal demokrasi anlayışına bir eleştiri mahiyetinde kaleme alınan roman, insanların gittikçe bencilleşip olaylar karşısında duyarsızlaşmasını bir körlük metaforu etrafında işliyor.

Baştan sona heyecan verici olayların birbirini takip ettiği eser, sizi de derinden sarsacak. Güç ve iktidar oyunlarının insanlarda yarattığı vahşeti gözler önüne seren bu roman karşısında, bugünün toplumlarını düşünmeye başlayacaksınız. Kim bilir; belki de insanlığın sonunu, yine gittikçe duyarsızlaşan insanlığın ta kendisi getirecektir.

Körlüğün Getirdiği Kaostan Doğan Yeni Bir Düzen...

. Bir gün otomobili ile ışıklarda duran isimsiz bir adam, yeşil ışığın yanmasını beklerken aniden körleşir. Ancak bu sıradan bir körlük değildir. Çünkü gözleri karanlığa değil, aydınlığa yani beyaza bürünür. Ne yapacağını şaşırان adam, doğruca hastaneye gider. Körlük maalesef bulaşıcıdır. Kendisini muayene eden doktor da bundan nasibini alır. Derken, bu hastalık tüm şehri etkisi altına almaya başlar. Hükümet ise körleşen halkı hapishaneden bozma bir yerde karantinaya alır.

Körlük'ün kırılma noktasını kendi körlüklerine çabuk alışan ve silahlanan tecrit insanları oluşturur. Dışarıda hastalık kıyıcı şekilde sürüyor mu yoksa çare çoktan bulundu da kendileri burada unutuldu mu bir haber göz doktoru, eşi, koyu renk camlı güzel kız, şaşı çocuk, göz bantlı adam ve ilk körlerden oluşan grup akıl hastanesindeki silahlı gruptan bir direktif alır. Bundan sonra yemek yemek istiyorlarsa bedelini ellerindeki en değerli şeyleri vererek ödemelilerdir. Körlerin bir anda vahşetin çağrısına uyan bir gruba dönüşmesi, bunlara gözleriyle şahit olan doktorun karısını şaşırtmaz ama korkutur. Ellerindeki tabanca ve diğer sivri aletlerle korku salan on kişilik erkek grubu önce yemek için tüm değerli eşyaları toplar, verecek bir şey kalmayınca da

kadınlar onlarla seks yapmazsa yemek vermeyeceklerini ilan eder. Saramago, hemen bu durumla karşılaşan herkesin aklına geldiği gibi kaçmak ya da bu onur kırıcı teklif karşısında çeteye saldırmak seçeneklerini karakterlerin zihninden geçirmez. Bunun yerine yemek karşılığı seks fikrine ilk katılan doktorun karısı olur. Bunu iffetsizlik ya da cinsel açlıkla değil körlerin sahip olması gereken ama bunu göremedikleri merhamet duygusuyla yapar. Biri çocuk diğerleri çaresiz insanların aç kalmasına razı olmaz. Bu fikirde onu destekleyen eşi olur ama insanları kurtarmak için bu kirli eyleme diğer kadınlar da katılır. Bir süre devam eden bu seks karşılığı yemek daha sonra koğuş baskınlarındaki tecavüzlere dönüşür. Aynı zamanda da doktorun karısı bir gün koyu renk cam gözlüklü güzel genç kızın, eşinin yatağına girip seks yaptığına şahit olur. Bir anne şefkatiyle kıza yaklaşır, eşini de bu iffetsiz durum nedeniyle aşağılamaz ya da onu bırakıp terk etmez. Saramago'nun dünyasında ahlak en kötü şartlarda sınanırken, ancak olan biteni gören kişi yani gerçekte gözleri olsa da gözlerinin ötesindeki merhamet ve zeka ile dünyayı gören doktorun karısı bu sınavlardan geçer. Romanın büyük bölümü akıl hastanesindeki akıl almaz tecrit, tecavüz ve zemini kat kat dolaşan kan, kir, pas, sperm ve cesetlerle geçerken doktorun karısının kendilerine bunu yaşatan kör çete liderini öldürerek intikam alışı ve ardından çıkan yangın sonucu hastaneden kurtuluşları yaşanır.

Bunu iffetsizlik ya da cinsel açlıkla değil körlerin sahip olması gereken ama bunu göremedikleri merhamet duygusuyla yapar. Biri çocuk diğerleri çaresiz insanların aç kalmasına razı olmaz. Bu fikirde onu destekleyen eşi olur ama insanları kurtarmak için bu kirli eyleme diğer kadınlar da katılır. Bir süre devam eden bu seks karşılığı yemek daha sonra koğuş baskınlarındaki tecavüzlere dönüşür. Aynı zamanda da doktorun karısı bir gün koyu renk cam gözlüklü güzel genç kızın, eşinin yatağına girip seks yaptığına şahit olur. Bir anne şefkatiyle kıza yaklaşır, eşini de bu iffetsiz durum nedeniyle aşağılamaz ya da onu bırakıp terk etmez. Saramago'nun dünyasında ahlak en kötü şartlarda sınanırken, ancak olan biteni gören kişi yani gerçekte gözleri olsa da gözlerinin ötesindeki merhamet ve zeka ile dünyayı gören doktorun karısı bu sınavlardan geçer. Romanın büyük bölümü akıl hastanesindeki akıl almaz tecrit, tecavüz ve zemini kat kat dolaşan kan, kir, pas, sperm ve cesetlerle geçerken doktorun karısının kendilerine bunu yaşatan kör çete liderini öldürerek intikam alışı ve ardından çıkan yangın sonucu hastaneden kurtuluşları yaşanır.

“Bir insanın neden öldüğünü sormak , saçmadır ! Neden öldüğü zamanla unutulur, yalnızca bir tek sözcük kalır geriye. Öldü...” (KÖRLÜK – JOSE SARAMAGO)

mustafa sütlaş

okuduğum ilk saramago romanı. daha önce iki kez (*ikincisi romana başladıktan sonra*) romandan yapılan filmi izlemiştim. herkes gibi ben de bunu “distopik bir roman” olarak nitelendiriyorum. ama distopikliği bir “olmayacak” durum olarak sunulmuyor.

yazar kendisiyle yapılmış bir söyleşide şöyle demiş.

“bir restaurantdaydım, siparişimin gelmesini bekliyordum. tam o anda birden aklıma bir düşünce geldi: ya hepimiz kör olsaydık? kendi soruma kendim cevap verecek olursam aslında hepimiz körüz. işte bu noktaydı romanın embriyosu. daha sonra başlangıç durumlarını düşündüm ve sonuçların doğmasına izin verdim. sonuçları korkunç oldu ama aslında çelik mantığı var. körlük'te pek hayal gücü yoktur, sadece sebep ve sonuç ilişkisinin sistematik bir şekilde uygulanması vardır.” (saramago, 2018)

yazar bu kurgu içinde okuruna pek çok şey söylüyor. amacı, insanın görme ve gördüğünü doğru algılama yetisini irdelemesini sağlamak, algıladığına dair düşünme, eylem ya da edimde bulunma gücü, isteği, arzusu,

davranışı üzerinde düşünmeye ve tartışmaya yönlendirmek. bu sırada da insan bireysel ve toplumsal yaşamına dair pek çok unsur, değer ve olguyu tartışmaya açıyor.

bunların başında insani duygular geliyor, ardında öğrenme, bilgilenme ve bildiğini kullanma isteği ve tutumu, sonunda dainsani ilişkiler ve davranışları geliyor. insanın toplumsal yaşamda içinde yer aldığı ya da ilişki içinde olduğu pek çok kurumu ve o kurumların yaptıklarını ve insanların bunlar karşısındaki davranışlarını da irdeliyor ve kendisi doğrudan düşüncesini belirtmeden okurun bir eleştiri getirmesi için ona zemin hazırlıyor ve olgu örnekleri sunuyor.

bu bağlamda “din - inanç” ve onun dolayımında “vicdan” olgusunu tartışması belki de en önemli izleği oluşturuyor. gerçekleşen her olayın bununla bir biçimde vağı ya da bağlantısı var. bunu da daima insanın yapma gücüne sahip olduğu “sorumluluk”lar temelinde ortaya koymuş ve insanın “bencilliği, keyfiliği ve kendi öz çıkarı için yaptıkları” önüne örnekleriyle getiriliyor.

yazarın irdelememizi istediği ikinci konu “aile” kurumu, yani “eş”, “anne-baba-çocuk olmak” bu konumlardaki insanların gündelik yaşamdaki hâlleriyle, kritik olaylar gündeme geldiğinde yeğlenebilen tutum ve davranışların sergilenmesi. bunu yaparken ele aldığı örnekler arasında “taciz - tecavüz”, “cinsellik” ve “şiddet” en sık rastlanan örnekler arasında. yine bu kurum içinde yaşananlar başta olmak üzere, bir insanın birey olarak varolabilme için gereksindikleri, hem bir tanım ve olgu olarak hem de bir arzu nesnesi olarak ortaya konuluyor ve nasıl çözümlendiği, farklı yolların ve yaklaşımların neler olabileceği tartışılıyor. kısacası “kadınlık/erkeklik hâlleri” enine boyuna ve örnekleriyle irdeleniyor.

”doğa ve doğallık” romanın bir diğer önemli izleği. doğada olan her şey, onunla insanın ilişkisi, doğaya müdahalesi, doğanın insan ve toplum yaşamındaki etkileri ve sonuçları, özellikler de “ilâhi, doğal, insani” bağlamdaki “kötülük” bağlamında sergileniyor.

benzer biçimde irdelenen ve eleştirilen bir diğer önemli unsur “erk ve iktidar” ilişkisi ve bireyin yaşamındaki boyutlarıyla toplumsal boyutta özellikle de devlet ve her türlü örgütlenmenin gerçeği bağlamında ortaya konuyor. burada “şiddet ve faşizm”, arent’in tanımladığı, gündelik hayattaki yan ve boyutlarıyla örnek olaylar biçiminde önümüze konuluyor. gerçekte olan ve istenen, özlenen yanlarıyla insan ve toplum yaşamında devletin rolü ve işlevi sorgulanıyor.

bu bağlamda 342. sayfada sokakta rastlanan bir açık hava toplantısında konuşulanlara dair sıralananlar yazarın kafasının içinde yer alan ve bize tartıştırmak istediği konuların da başlığını oluşturuyor:

“bu meydana, örgütlenmiş büyük sistemlerin temel ilkelerinden, özel mülkiyetten, serbest değişimden, pazardan, borsadan, vergilendirmeden, faizlerden, mülk edinmeden, kamulaştırmadan, üretimden, dağıtımdan, tüketimden, beslenmekten ve beslenememekten, zenginlikten ve yoksulluktan, iletişimden, yasal önlemlerden ve suç işleme oranlarından, piyangolardan, tutukevlerinden, ceza yasasından, yurttaşlık yasasından, trafik yasasından, sözlüklerden, telefon rehberlerinden, fuhuş yuvalarından, silah fabrikalarından, silahlı kuvvetlerden, mezarlıklardan, polisten, karaborsadan, uyuşturucudan, göz yumulan yasadışı ticaretten, ilaç araştırmalarından, kumardan, tedavi ve cenaze masraflarından, adaletten, borçlanmadan, siyasal partilerden, seçimlerden, parlamentolardan, hükümetlerden, içbükey düşünceden, dışbükey, düzlem, dikey, yatık, yoğun, yayınlık, kaçıcı düşüncelerden, ses tellerinin alınmasından, söylemin ölümünden söz ediliyordu”

dikkât edilirse bunların hepsinin içinde bir biçimde devlet taraflardan birisi ve karakterlerden “dr.’un karısı” bura da “örgütlenme”den söz edildiğini söylüyor:

romanda önemle üzerinde durulan konulardan bir diğeri de bence “özgürlük / körlük ikilemi”dir. bu durumda

özellikle yeğlendiği anlaşılan “körlük” metaforu iki yönlü bir kavram olarak ortaya çıkıyor: “körlüğün yarattığı özgürlük, dokunulmazlık, bir tür kutsallık duygusu ya da algısı” ile “özgürlüğün yarattığı körlük, görmezlik farkına varmazlık / aymazlık hâli”. keza göz görmeye başladığı anda algılarına da yine bu iki boyutu birden içeren bir durum ve romanda çok kısa bir bölümde olsa da çok iyi sergilenmiş.

vurgulanması ve üzerinde düşünülmesi gereken bir başka önemli nokta da doktorun karısının bu salgın hastalığa yakalanmamış olması, ancak yakalanan diğer insanlarla birlikte olması, onlara rehberlik etmesi.

yazar onun neden bu hastalığa yakalanmadığına dair herhangi bir açıklamada bulunmuyor. okur olarak bizim de buna dair bir değerlendirme yapmamız ve neden bulmamız, romanın bize sunduklarıyla olanaklı değil.

böyle olunca okur olarak bu durumu ister istemez irdelemek zorunda kalıyoruz. yazar bence bu durumu iki amaçla yeğlemiştir:

ilk romanın boyunca, acaba o da “kör olacak mı” ya da “ne zaman kör olacak” biçiminde akla gelen bir soru üzerinden bir merak unsuru olarak kullanmış olabileceği şeklinde düşünüyorum.

ikincisi ise yazarın bu karaktere biçtiği “işlevler”in romana sağlayacağı imkânlar: böyle bir kadın bir basit bir yol gösterici yani ‘rehber’, kötülüklerin kendisine değmediği ‘kutsal’ bir varlık örneğinin bir ‘evliya’, veya her şeyi bilen ve başaran bir ‘bilgin / aydın’, ya da hiçbir şeyden yorulmayan, tiksindenmeyen, kıskanmayan, zeki, güzel ve kültürlü bir “üstün insan” prototipi olarak tasarlanmış durumda.

bu kahramanın bir başka önemli özelliği de bireysel olarak bir itirazı, hem de eylemli olarak gerçekleştirmesi, gaspçı çetenin kendisine de diğer kadınlara tecavüz eden eli silâhlı liderlerini isteyerek, tasarlayarak ve planlayarak öldürmesi. bu eylem aslında bir cinayet olmasına, kadının olay sonrasında bir kaç yerde bu eylemiyle ilgili aklından çeşitli düşünceler geçirmesine karşın, bir tür “haklı eylem” olarak algılanacak şekilde anlatılıyor. yazarın ona böyle bir rol veriyor olmasının da farklı yönlerden irdelenmesi tartışılması gerektiği kanısındayım. yazar ayrıca biraz da daha sonra o kişiyle birlikte olan diğer yirmi kişinin, koşullarında yakılarak öldürülmesi eylemini de bir unsur olarak kullanmış. her iki eylem de beklenen ve hak edilmiş sıradan birer tepki gibi yansıtılıyor. dolayısıyla bu kahramanın romanın içine izlek bakımından çeşitli açılımları sağlamak ve kolaylaştırıcı unsurlarından birisini oluşturmak için konulmuş olması muhtemel. bu işlevlerden birisi de belki bu eylemler dolayımında gerçekleri ne kadar görebildiğimizi ya da belirli ideal, inanç, düşünce biçimlerinin yine insanda bir körlüğe yol açabildiğini göstermek de istemiş olabilir.

ama sonuç olarak bu niteliklere sahip bir kadının okuyucu üzerinde derin bir hayranlık verecek şekilde çizilmesi ve ortaya çıkan “mükemmel” algısı, romanın “ütöpik / gerçek olmayan” niteliğini pekiştirmiş ve dolayısıyla onunla özdeşleşilmemesi gerektiği konusunda aşağıda daha ayrıntılı ele alacağım bir tür uyarı ya da yabancılaştırma unsuru da olabilir.

özetle “körlük”ü her şeyden önce rahatsız edici ve insanı eyleme geçirme gücüne sahip yani provoke eden bir roman. öte yandan anlattığı hikâyede sanki bireysel meseleler ön plandaymış gibi görünse de özünde siyasi/politik bir roman.

anlatım özellikleri

yazar romanda neredeyse her türlü durumu, nesneyi, olayı, duygu ve düşüncüyü çok ayrıntılı olarak anlatmış. bunların çokluğuna karşın inandırıcılığı öncelediğini söyleyemeyiz. ağır basan yön “gerçekdışılık” düşüncesi ya da bu kadarı “olamaz” algısı - duygusu. bunları gerçekleştirirken öncelikli anlatım özelliği ironi ve alaycı tavrı. ikinci önemli unsur da yazma biçimi. diyaloglar da dahil olmak üzere tüm metin neredeyse bir bilinç akışı biçiminde sadece aralara virgül ve nokta konulmak suretiyle kaleme alınmış. burada romanın içinde yer alan

yazarın görmeden yazdığı bir roman / metin olduğu vurgusu, okuduğumuz metnin o metin olabileceği düşüncesini akla getiriyor. görmeden yazılan bir romanın biçimi de böyle olabilir gerçekten. paragraflar ise elin kağıdın üzerinden kalktığı zaman başlanan yeni noktaları, bölümler de biten kâğıtların ya da konuların sonrasında yeni kâğıda geçilmesinden kaynaklı olabilir.

ancak bu yazma biçimi yazar-anlatıcı ve romanın karakterlerinin eşitlenmesini de sağlıyor. iki taraf da bir aynı ve eşit olarak metnin içinde kendi yerlerini söyledikleri ya da düşündükleri kadarıyla varediyorlar. başka bir deyişle eşit konumda okura sesleniyorlar. bir üçüncü unsur karakterlerin ayrıntılı betimlemeleri yapılmasına, duygu ve düşüncelerine yer verilmesine karşın onların birer adı ve kimliğinin olmaması. yazar bu tutumunu yalnız böyle yazmakla yapmıyor. karakterler aracılığıyla bu tutumun gerekçelerini de sunup savunusunu da yapıyor. bunların tümü bir arada olunca yapıtın ruhuna uygun “ kaotik” bir yapının da doğmasını sağlıyor.

anlatımda yabancılaştırma unsuru

yukarıda değindiğim “yabancılaştırma” unsurunu biraz açıklamak istiyorum roman boyunca hissettiğim en önemli unsurlardan birisi yazarın anlatım biçimi ve özellikleri de bu bakışla şekillendirmiş olmasıydı. başka bir deyişle yazar, bence sürekli biçimde düşündürebilmek için “yabancılaştırma” yöntemini kullanmış.

bertolt brecht’in tiyatro için geliştirdiği bu yöntemle sergilenen sahne yapıtlarında izleyicisi, katılımcısı ya da alımlayıcısı, ona sunulan ya da gösterilenle bir özdeşlik içine girmez, dışında, dışarıda olduğunu farkındadır ve karşı karşıya olduğunun da bir sanat yapıtı olduğunun bilincindedir. bu yöntem pek çok farklı sanat uygulamasında da yeğlenebilir. edebiyat da bunların arasındadır.

bu romanda da okunurken bir özdeşleşme yaşanmadığı gibi, anlatılanlara dair bir sahiplik, sahiçilik algısı da doğmuyor. okura anlatılanların bir kurgu okunduğunu hep hissettirecek biçimde davranılıyor. saramago’nun başka kitaplarını okumadım ama bu kitabın brecht’e en yakın düz yazı - kurgu metin örneklerinden birisi olarak değerlendirebilirim. bu nedenle de okuduğum, distopik, ütöpik romanları arasında “yabancılaştırma” unsurunu en iyi kullanan yazarlardan birisi olarak nitelendirebilirim.

örneğin yine yakın zamanda okuduğumuz **imre kertes**’in “*kadersizlik*” romanında anlatılan toplama kampında yaşananlara çok benzer şeyler anlatılmasına karşın, oradaki gerçeklik algısı, bu romanı okurken söz konusu olmadı. dolayısıyla yapıt boyunca anlatılanla okur arasında duygusal bağlar kurulmuyor. tersine düşünce düşünce okunuyor, oradakine göre her eylem ve olay çok daha dikkatli bir şekilde ve derinlemesine düşünülüyor. okur sürekli olarak “ben olsaydım” ne yapardım sorusu yanıtlamaya yönlendiriliyor adetâ. üstelik romanın okuma zamanının covid-19 pansemisi zamanına denk gelmesi de onun oluşturmaya çalıştığı etkiyi daha da büyütüyor ve pek çok kıyaslamanın, ya da projeksiyon yapmaya imkân verecek kurgunun akla gelip irdelenmesine yol açıyor.

romanın devamı niteliğinde olan “görmek”i okuyunca buradaki düşüncelerimin nasıl değişeceğini ya da etkileneceğini bilmiyorum ama merakla okuyacağımı söylemeliyim. sevgili semra kılıçtepe’ye seçimi ve sunumu için çok teşekkür ederim.

Ersin Bolkol

Jose Saramago 1922 yılında dünyaya Portekiz’de gelmiş,uzun bir ömür yaşamıştır. 2010 yılına kadar süren yaşamı boyunca 1969 dan itibaren Komünist Parti üyesi olup,ülkesindeki baskı rejiminden dolayı Kanarya adalarında yaşamıştır. II.Dünya savaşına ülkesi girmemiş ,ancak diktatör Salazar(1932-1968)36 yıl iktidarda kalmıştır.

Saramago 1962 yılından itibaren eserlerini vermeye başlamış, 50'li yaşlarında şöhret olmuş.”Körlük”ü 1995 yılında 73 yaşında yazmıştır.Eserlerinde sadece nokta kullanıyor.Diğer noktalama işaretlerinin okuyucuyu tahakküm altına almak olduğunu düşünüyor.

Salazar dönemindeki otokratik rejim;Körlük’de anlatılan karantina atmosferinde sıkışıp kalan yiyecek kavgası veren insanlarda giderek tüm insani değerlerin çözülüp yok olması ile sanki örtüşüyor.

Medeniyetin ya da medeniyet olarak dayatılanın;gerçekleri görmemizi engellemesi.Tüketim toplumunun tüketme ve sahip olma tutkusuyla körleşmiş insanlarını anlatır.

Modernizmin körlüğü yani Aydınlanmanın körlüğü derken cahilliğimizi anlatmak istiyor yazar.

Metaforlar kullanılmış bir roman.Kişileri tanımlamalarla anlatıyor.İnsan önemli demek istiyor.

“Bize gösterilenleri mi görüyoruz yoksa” diyor Mario Levi Körlük’ün analizinde.

Trafik ışıklarında başlayan “körlük”le ilkel benliğimiz ortaya çıkıyor.Aslında tüm ahlak ve düzen kuralları alt üst oluyor.

İnsanoğlunun hırsı bencilliği tıptan mahrum kalındığındaki çaresizliği ,aydınlanmanın körlüğü yani modernleşme ile içinde yaşadığımız durumların gerçeğinden kopma hali. Sanki onları biz oluşturmamışız hepsi bize sunulmuş kaynaklar gibi bir düşünme hali.

Trafikte kör olan adamla ilgili empati duygusu yok. Neden gitmiyor diye herkes yükleniyor.

Yardımcı olan adamın daha sonra bu durumdan faydalanma fırsatçılığı var.Anlatımda kişi adları yok.

Tanımlamalarla kişileri anlatıyor. Özellikleri ile anılan insanlar ,oldukça açık seçik aktarıyor olan biteni yazar.

Eleştirilen kişiler fırsatçılar, torpilliler, insanın insanı kullanmacılığı. Gören kadın, doktorun karısı ise Filozof.

Yani Bilge kişi bu romanda. Gerçekleri söyleyemez .

Diğer insanların yol gösterilmeye ne kadar muhtaç olduklarını gördük.

Karantinada ki insanlar toplum için tehdit olarak görülüp,kontrol altında tutulmaları gereken insanlar.

“Toplumsal çürüme”Görmeyen yani cahil insanların neden olduğu çürüme.

Demokratik rejim;karantina sürecinde (cehalet içindeyken) otoriter rejime kayıyor. Silah doğrulayanlarda kör, karşılarındakiler de işte bu Otokratik rejimlerdeki ruh halini anlatıyor bize.

Silahı döndürür nereye döndürdüğünü bilmez.

Makas metaforu; Eylem mi? Düşünce mi?

Filozofumuzun elindeki makas.

Doktor bilimi temsil ediyor olanı gösteriyor. Filozof hayatı temsil ediyor, olması gerekeni gösteriyor.

Eyleme sokuyor insanı.

Karantina günlerinde “Otokrasi” ilk olarak “ne varsa getirin” dediği zaman “korku duyulmadan karşı durulabilirdi.”

İşte o korku duygusu insanları monarşilere gark eden,

Filozof(doktorun karısı) makasla Monarkı (kör adam) vuruyor.

Doktorun karısı “aslında biz sonradan kör olmadık, zaten kördük” der kitabın bitiminde. Saramago’nun da anlatmak istediği budur.

Bir grupta hareket etmek grubunu korumak kişileri bencilleştiriyor. Bütün insanlığı düşünemiyor.

Filozof kralı kabul eden halk daha elit (son 7 kişi)

İnsanın bir sistem içinde tutulmaması halinde ;geldiği hali görüyoruz. Pislik, ne bulursa yeme hali çöp yığını içinde..

Yağmur... Doğal olarak yıkanma arınma...

İnsanlıklarını koruma içgüdüğü.

Biz yaşamak istiyoruz.

Bizi ancak doğa temizler.

İnsanlar yazmaya başlıyorlar.

Hatırlamak için yazar insan.

İnsanı insan yapan en önemli özellik

Hatırlamak için yazmak.

Bir grubun sorumluluğu filozofun zorbalık yapmasına neden oluyor.Ancak vicdani rahatsızlık duyuyor.

Tanrı kendisine inananlar kadar: İYİDİR, GÜZELDİR, KÖTÜDÜR.

Tekrar görme metaforu... Artık uyanın...

Bir tür fiili akrabalık ilişkisinde çıkış var. Ümit işte orada.

Karantina mekanının akıl hastanesi olması; vatandaştan ziyade düşman gibi bakılması karantinaya getirilen körlere.

Demokrasinin korunması için, bütünlüğün iyiliği fikri ile donatılmalı, aydınlatılmalı, cahillikten kurtarılmalı toplumlar.

“Dünya bir simülasyondur ve bize gerçekler gösterilmez.”

SARAMAGO buna katılıyor.

Ülküdaşı Pessoa “Hayatın bir oyun olduğunu “söyler.

Shakespeare “Dünya bir tiyatro sahnesidir”, Oscar Wilde’da “Ama rol dağıtımı berbat”der.

Toplumu bu körlüğe iten küreselleşen burjuva tipi yaşam tarzıdır.Alış veri merkezlerinde tükettikçe mutlu olan televizyonlarda yönlendirici programlarla gerçekliği kaybeden ,başkalarını umursamayan sadece kendi söylemleri ile sınırlı küresel dünyanın insanı bakar kör den başka nedir?

Bu değerlendirmemi internetten birçok kişinin eleştirilerini dinleyerek oluşturdum. Kendi süzgecimi de kullandım...

İpek Uğur Bilge,

Bu gün konuşacağımız Körlük adlı kitapla ilgili düşüncelerim öncelikle romanın yazım şeklinde paragraf ve kişi isimleri bulunmaması, konuşma ve metnin birbirini takip etmesi, buna rağmen okuyucu tarafından konuşan kişinin kim olduğunun anlaşılması bana değişik geldi. Konusuna gelince, Allah'ın yarattığı en muteber canlı olan insanın aslında ben merkezci ve o kadar da mükemmel bir varlık olmadığını düşünmekteyim. İnsanın toplum içinde kendini eğitmesine rağmen kitapta anlatıldığı gibi bir organ yoksunluğunda ve salgın durumunda hayvani duygu ve davranışlarda bulunabildiğini görmekteyiz. Romanda körlük halinin nasıl ve neden geliştiği ve nasıl bittiği hakkında bilgi yok, esasen yazarın da konusu o değil, yazar bize başlangıç, bitiş arasını anlatıyor. Salgın başlar başlamaz İdarenin ilk yaptığı korleri bakımsız bir akıl hastanesinde karantinaya alıp toplumdan tecrit etmek oluyor. Daha ileri günlerde hastanede aç, pis, sefil haldeki tüm körler sokaklara denetimsiz terk ediliyor, hükümet artık yoktur, insanlar kaderlerine terk edilmiştir.Su, yemek, ev dahi olmayan bir ortamda

yegane gören kadın İdarenin yapamadığını yapıp körleri organize ediyor, hayatta kalmalarını sağlıyor. Yazar bize kitabında insanların yaşamak için neler yapabildiklerini açıkça resmediyor, yemek için hırsızlık, etik olmayan bir şekilde kadınları kullanmak, paralarını almak, çetelesmek, öldürme, çatışma, gayri medeni bir şekilde ihtiyaç gidermek gibi. Latince bir ata sözü "insan insanın kurdudur" der.

Şükran Şenol,

Saramago bizim ailenin en özel yazarlarından biri. Tamamına yakın kitapları kütüphanemizde olan. Birçok kitabını okuyup, tartıştığımız Nobel Ödüllü Portekizli bir yazar. Körlük kitabını ise çok erken 2000'li yılların başında okumuş ve tartışmıştık. O zamanlarda ne Saramago nede körlük bu kadar popüler değildi. Hatta körlük sayı olarak en çok hediye ettiğimiz kitaplar arasında yer alır. Bu vesileyle tekrar bir daha okudum.

Saramago'nun gerek körlükte gerekse diğer birçok kitabında yaptığı bir şey var. Hayatımızın içinde olan sıradan herhangi bir şeyi elimizden alıyor. Politik bir hicivle insanlığın halini karşıdan izleyerek bize anlatıyor. "Ölüm bir varmış Bir yokmuş", "Yitik adanın öyküsü", "Kopyalanmış Adam" gibi romanları bu minvalde ama her birinde farklı bir şeyleri kaybedip buluyoruz. Birinde ölüm yok oluyor. Birinde bir ada bizim kitabımızda ise görme duyumuz bir anda yok oluyor.

Körlük kitabı Jose Saramago'nun sevilen kitaplarından bir tanesi. Bugünlerde tüm dünyanın savaştığı Corona virüsüne benzer bir virüsün birdenbire yaygınlaşması ve insanları kör etmesi ile sonuçlanan bir hastalığı anlatıyor. Olay kimsenin neresi olduğunu bilmediği, insanların isimlerinin olmadığı, hangi zamanda geçtiğini bilmediğimiz yani meçhul bir zaman ve mekanda geçiyor. Kitaplarında kahraman karakterler yok. Sıradan insanlar var. Karakterlerin hepsi yaşadığımız toplumun içinden çevremizde görebileceğimiz türden. Ancak bu sıradan insanların nasıl kahraman olabildiklerini yine roman içinde görebiliyoruz. Ayrıca Körlük kitabında kadın karakterlerin çok kuvvetli olması, kadının bir kurtarıcı gibi kaleme alınması benim en çok beğendiğim noktalardan birisi.

Aniden ortaya çıkan bu beyaz felaket olarak da adlandırılan bu virüs bulaştığında insan her tarafı bembeyaz bir kar çölünün içinde, hiçbir şey göremeyecek şekilde buluyor kendisini. Herkes o körlüğün esiri oluyor. Kitabın başlangıcında nasihatler kitabından bir alıntı var "Bakabiliyorsan gör, görebiliyorsan fark et" Nasihatler kitabı nasıl bir kitaptır ulaşamadım. Dinsel veya ahlaksal bir kitap olabilir. Aynı Kuran'da da Araf 179. Ayette de tanrı "Bunların kalpleri vardır ama onlarla kavrayamazlar; gözleri vardır ama onlarla göremezler; kulakları vardır ama onlarla işitemezler." Diyerek aynı tür bir uyarıda bulunuyor. Saramago'da uyarıda bulunur ve bu uyarılar maddi anlamda gerçek körleri sağırları ifade etmez. Gerçeklere kör olan insanları anlatmak için bu ifadeyi kullanır.

Son olarak kitabın bitiminde kendimize bir soru sormamızı sağladı yazar. Platonun mağara metaforunda açıklandığı gibi Saramago'da bize bir soru soruyor yaşadığımız dünyada var olanı mı görüyoruz yoksa bize sunulanları mı?

Cevat Onursal,

Kimileri "distopik roman" sınıfına almasa da , Aralık 2017'de okuduğum da Körlük'ü "distopik roman" olarak nitelemiştim. Ne var ki, yaşadığımız pandeminin hayatımıza kattıklarının- eksilttiklerinin etkisiyle olmalı Mart 2022' de ikinci kez okuduğumda Körlük, neden "gerçekçi roman" olmasın ki diye düşünmeden edemedim.

Yazım tekniği nedeniyle J.Saramago'yu okumak,trafik ışıklarının, uyarıcı trafik levhalarının olmadığı bir yolda araç kullanmak gibi. Saramago okuru bu nedenle daha dikkatli olmak zorunda, bu da ,doğal olarak okuru

daha çok yoruyor , olsun Saramago'yu okumak bu yorgunluğa değer.

Körlük'ün hangi coğrafyada, hangi tarihte geçtiğini bilmiyoruz ve bildiğimiz bir şey daha var o da roman kahramanlarının hiç birinin adının olmaması . Bu "adsızlığı", "coğrafyasızlığı", "zamansızlığı" romanın temel izleklerinden biri olan kapitalizm eleştirisinden yola çıkarak, kapitalizmin gözünde "coğrafyanın" da, "zamanın" da ve en önemlisi "bireyin" de kıymeti harbiyesi yoktur, önemli olan çarkın dönmesidir ve bu nedenle her şey eğer "kimliksiz" değilse " kimliksizlikleşmelidir" çıkarımını yapmak mümkün olsa da, yaşadığımız pandemiye atıf yaparak bazı şeylerin zaman, coğrafya tanımadığını bireyler arasında ayırım yapmadığını bu nedenle de bireylerin "sayıya" ,"kimliksizliğe" dönüşümünün kaçınılmaz olduğu sonucuna da varabiliriz.

Görmeyi , otorite-süperego, körlüğü de otoritenin yokluğundaki davranış -id- olarak olarak ele aldığımızda kaçınılmaz olarak "ahlâk " kavramıyla ilgili sorular akla geliyor:Otoritenin olmadığı yerde otokontrol devre dışı mı kalır, koşullar meşru olmayanı meşrulaştırır mı ve ve ve ...

Kurgu da olsa okurken bile zorlandığımızın bölümlerin, benzerlerini , öznesi, öznesi değilsek belirtili nesnesi, olmadı belirtisiz nesnesi olarak yaşadığımızda sessiz kaldığımızı,olmadı yeterince ses çıkarmadığımızı, vicdanımızı satmasak bile kiraya verdiğimizizi söylemek için illa ki Saragamo gibi afaroz mu edilmek gerek...

Havana Öngeoğlu,

1922-2010 yılları arasında yaşamış, Portekizli yazar Saramago'nun eserleri ile ilk buluşmam 2015 yılında "Körlük" romanı ve ardından "Julianne Moore"un muhteşem performansıyla izlediğim "Blindness/Körlük" filmi ile oldu. Kadın kahramanın ön planda olması, güçlü, gören, her zorluğa göğüs gererek, büyük fedakarlıklar yapan tutumu, yapıcılığı sayesinde yapıtın mutlu sonla bitmesi bende Feminist bir duygu hissettirdi. Yazarın yazın biçimi, noktalama işareti olarak nokta ve virgülden başka işaret kullanmaması, sayfalar dolusu devam eden cümleleri, anlatım tekniği, okuyucuyu içine çeken büyüklü gerçekliğini çok başarılı buldum. Distopyayla bu kadar bariz buluşmam bu eserle olmuştur. Dilini, tekniğini, kurgusunu çok sevdim. Çalışkanlığı, muhalif duruşu, komünist oluşunun yapıtlarına yansımış olduğunu düşünüyorum.

Burada körlük sadece metafordur. Beyaz körlük kavramını diğerinden farklılaştırmıştır. Bütün roman gören kişinin gözünden anlatılmıştır. Beyaz körlük kavramının içeriğini tam veremiyor veya vermiyor. Görsel yanı eksik. Sadece tecavüz sahnesi akılda kalıyor. Anlatımları çok gerçekçi. Baskıcı faşist rejimi çok güzel vurgulamış. Kiliseye vurgu yapılması, orada bulunan ikonaların gözlerinin bantlanması çok ironik. Kiliseler, resimler ve ikonalar dinsel eğitim amacıyla kullanılıyor. Romanda çok veciz kullanmış. "Körler ülkesinde tek gözlüler baş olurmuş." Liberalizme eleştiri var. Körlük adı altında müthiş bir alegori var. Zaman yok, ülke, şehir belirsiz. Roman hiç bitmeyecekmiş gibi. Mekan olarak okul, hastane, kışla gibi bina seçmeyip akıl hastalarının kaldığı mekanı seçmesi, etrafının çevrili olması ve askerler tarafından hapsedilmiş ve denetleniyor olmaları, esaret, kapan, köşeye sıkıştırılmış, kapalı mekan-açık mekan, labirent mekanı seçmesi. Seçtiği mekan bende çok etki yaptı. Bu konuda konuşabiliriz.

Felsefi bir roman, simgesel roman. Katoliklikten biraz ipucu var. Katolik dininin baskısı ve Salazar faşizminin baskısı çok yoğun hissediliyor. Yabancılaştırmalı kurgulu illüzyon romanı. Beyin körlüğüne vurgu yapıyor. Nedensellik yok denebilecek kadar zayıf. Hastalık görmeyle bulaştı, hükümet talimatıyla askerler aracılığıyla toplanıp akıl hastanesine kapatılıyorlar. Postmodern dünyayla nedensellik ortadan kalkıyor. "Nasıl?" önemli oldu. İradelerle ilgili, psikolojik derinlik yok. Temsil var (Şehla çocuk gibi). Felsefi bir insanlık durumu var. Açlık var. Akıl hastanesine kapatılmaları ve şartların ağırlaşmasıyla uygarlık toplumundan yabanıl topluma dönüşüyor. Temel ihtiyaçlara yöneliniyor. Aşırı bir baskı yok. Karşıda bir düşman yok, kaos ve belirsizlik var. Dış dünya zayıf anlatılıyor. Hangi kent, hangi ülke, hangi milletten insanlar vb. Güçlüler ve ezilenler kim.

Romanda sınıfsal bir ayrım yok. Avrupa'da böyle birşey olması imkasız. Aristokrasi, burjuvazi ve işçi sınıfı var. Romanlarında toplumsal ve siyasi kurumların sahteliklerini ve nelerden güç aldığını ortaya koyan Saramago bu toplumsal düzenin aslında nasıl da kırılgan olduğunu sık sık vurguladı. Gerçek hayatta da bu konulardaki tavrı netti. Örneğin; “2002’de İsrail’in Filistin halkına davranışını ‘soykırım’ olarak tanımladı. Portekiz’in AB’ye üyeliğine karşı çıktı. 2009’da “İncil, kötü alışkanlıkların el kitabıdır” dedi. Blog yazılarında da Bush’u, Berlusconi’yi eleştirdi. Bu yüzden de neredeyse tüm ezilenlerin sesiydi. “Kâinat yaratılana kadar, ebediyette, Tanrı hiçbir şey yapmadı. Sonra, nedendir bilinmez, onu yaratmaya karar verdi. Altı günde yaptı bunu, yedinci gün istirahata çekildi. O günden beri istirahatta. Ebediyen de istirahata devam edecek. Ona nasıl inanılabilir ki?” Saramago’nun bu sözlerini Vatikan hiç unutmadı.

18 Haziran 2010’da vefat etti. Naaşı, Lizbon’daki Alto de Sao João Mezarlığı’nda yakıldı. Külleri köyü Azinhaga’ya ve Kanarya Adaları’ndaki evinin bahçesine gömüldü. Vatikan’ın yayın organı, daha cenaze töreni bile yapılmadan “Tanrı’nın varlığını hep reddeden Saramago’nun dünyaya kötülük yaymak için geldiği”nden bahsetti. Onu “popülist bir Marksist” olmakla suçladı. Nasılsa artık tehlike bitmişti. Bir sonraki romanında okuru Vatikan’ın koridorlarında dolaştıramayacağından emindiler.

Büyülü gerçekliğin büyük kalemi Jose Saramago; zor ve alegorik bir dille yazar. Roman sadece metin değil, edebiyatta sadece edebiyat değildir. Bütün sanat dallarının içinde eritilmesi gerekir. Jose Saramago’nun Lizbon’daki müzesinde bütün dünyada yayımlanmış eser kapakları sergilenmiş. Bunlar arasında Kırmızı Kedi Yayınevi’nin kapak tasarımı çok başarılı bulunmuş. Şiir, öykü, roman, deneme, günlük ve oyunlardan oluşan eserleri olan yazarımızın 18 adet romanından 15 adedi Türkçeye çevrilmiştir.

Seçtiği konular, temalar, ifade ediş biçimiyle neredeyse her yıl bir kitabını okudum yazarın. Okuduklarım;

- (1995) / Körlük (roman), (Can Yayınları, 1999)
- (2005) / Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş, Merkez Kitaplar 2007, Mehmet Necati Kutlu
- [Filin Yolculuğu], [Turkuvaz Yayınları, [2009], Pınar Savaş
- Kopyalanmış Adam, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010, Emrah İmre
- Kabil, [Kırmızı Kedi Yayınları, [2011], Işık Ergüden
- Görmek, [Kırmızı Kedi Yayınları, [2011], Işık Ergüden
- (1991)/İsa’ya göre İncil,(Merkez Kitaplar, 2006)

Sırada bekleyen okuyacağım eseri, Tanrı ile Şeytan’ı ters yüz eden “İsa’ya Göre İncil”i 1991’de yayımladı. Katolik Kilisesi bu romandan sonra onu aforoz etti. Portekiz hükümeti kitabı yasaklayıp Avrupa Edebiyat Ödülü’ne aday gösterilmesini engelledi. Saramago bu olaydan sonra Portekiz’i terk etti. 1988’de evlendiği ikinci eşi gazeteci Pilar del Rio ile Kanarya Adaları’na yerleşti.

“KopyalanmışAdam” Çok eğlenerek okuduğum, aynı zamanda benim başıma gelirse neler hissedebileceğimi sorguladığı yapıtı “Kopyalanmış Adam”da tarih öğretmeni Tertuliano Máximo Afonso bir akşam izlediği filmde kendisine ikizi kadar benzeyen birini görür. Adamın tüm filmlerini izleyip peşine düştüğünde ise garip bir hikâyenin ortasına düşer. Saramago modern zamanlarda bizi bir kimlik bunalımının dipsiz kuyusuna atarken saplantılarımızla da baş başa bıraktı. 2002’de yayımlanan Kopyalanmış Adam 2013’te Denis Villeneuve tarafından “Düşman” adıyla sinemaya uyarlandı. Narkissos ve alterego kavramlarından bahsedebiliriz bu eseri konuşurken.

“Görmek”, “Körlük” yapıtının devamı niteliğinde. Görmek’te, yine adı belirsiz bir ülkede bu kez seçim zamanıydı. Halk boş oy vermeye devam ettikçe kaos başlayacaktı. Seçmen davranışlarını bir türlü anlamlandıramayan iktidar paniğe kapılıyordu. Tüm yaşananlar sakın dış mihrakların bir oyunu olmasındı?

Saramago, Görmek'te bizi iktidarın, kendine evrensel toz kondurmazlığıyla tanıştırıyordu.

“Ölüm Bir Varmış Bir Yokmuş” Saramago'nun otoriteyle derdi hiç bitmedi. “Ertesi gün hiç kimse ölmedi” diye başlayan 2005'te yayımlanan yapıtında, yazar bizi yine adı bilinmeyen bir ülkede, ölümün ortadan kalktığı bir zamana götürdü. Eee, ölüm yoksa binlerce yıllık güçler neden oldu? Din adamları, askerler ve siyasetçiler ne işe yarardı? Onun kılavuzluğunda, bu sorular bizim de kafamızı kurcaladı durdu.

“Filin Yolculuğu'nu Saramago” 2008'de hasta yatağında eşinin yardımıyla yazdı. Ağır bir zatürre geçiriyordu. Hatta bu bilgiye vakıf okurlar epey karamsar bir roman bekliyordu ama yanıldılar. Tersine, karşılarında epey muzip bir roman vardı. Saramago bu defa 16. yüzyılda Portekiz Kralı'nın, Süleyman adlı filini Avusturya Arşidükü Maximilian'a hediye etmesiyle başlayan yolculuğu anlatıyordu. Süleyman ve Hintli terbiyecisi Subhro Ortaçağ Avrupası'nı adımlarken yolculuklarını Hinduizm, mistisizm ve Hristiyanlık hikâyeleri renklendiriyordu.

“Kabil”; Usta yazarın son kitabı Kabil 2011 yılında raflardaydı. Kutsal kitaplardaki Habil ile Kabil bu kez Saramago'nun kaleminde damıtıldı. Usta yazara göre Âdem ile Havva'nın oğlu Kabil, elbette kötü bir kardeş katili değildi. Bütün kadim isimlerin cirit attığı roman, alternatif dinler tarihi gibiydi. Saramago bir kere daha hikâyeyi kimden dinlediğimizin ve tarihi kimin yazdığının ne kadar önemli olduğunu gözümüze sokuyordu. Ben Tevrat'ı yeniden okumuş gibi oldum, ufak tefek farklarla. Negatif teoloji kitabı diyebilirim.

Şule Dandik,

1998 yılı Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Portekizli yazar Jose Saramago'nun yazdığı çok etkileyici bir kitap.

Pilar'a / Kızım Violante'ye / Bakabiliyorsan, gör. Görebiliyorsan, gözle. (Nasihatler kitabı)

Bu körlük, bir salgın hastalık gibi bütün kente yayılır. Öldürücü olmasa da tüm ahlaki değerleri yok etmeyi başarır. Toplum görmeyen gözlerle cinayetlere, tecavüzlere tanık olur ayakta kalabilenler ancak güçlü olanlardır.

Saramago, ödülünü alırken yaptığı konuşmada

"Başka bir gezegene oradaki kayaların yapısını incelemek için araç gönderebilecek kapasiteye sahip olan bu şizofrenik insanlık milyonlarca insanın açıktan ölmesini Umursamayabiliyor" demiş

Kitabın genelinde nokta ve virgülün dışında noktalama işaretleri yer almıyor. Hatta koca bir sayfa sadece virgülleri kullanarak bir paragraf olabiliyor olayların geçtiği ülke belli değil ve kişilerin isimleri yok kişiler mesleklerine veya dış görünüşlerine göre anlatılıyor Doktor, doktorun karısı, gözü banth yaşlı adam, şoför, eczacı kalfası gibi.

Kitapta sinematografik bir anlatım şekli var kitabı ürkerek şaşırarak ve de o pis kokuları hissederek okuyorsunuz

Faşist bir yönetimin olduğu Portekiz'de Komünist Parti üyesi olan yazarımız iktidarların bir yaşamı değersizleştiren tutumlarına karşı ettiği mücadelesini kitaplarında da yer vermiş ve bu yüzden kiliseden bile afaroz edilmiştir

Belki de ateist kimliği nedeniyle de romanda Çete liderini öldüren doktorun karısının bu hareketini de etik açıdan irdelemiyor

Körlük bir post-apokaliptik Bir Roman. Tüm insanların çok net olarak rahatlıkla hissedebileceği şekilde bir kıyamet sonrası, kıyamete sebep olan körlük bulaşıcı, insandan insana geçen ve tedavisi olmayan bir körlük. Kitap Kıyamet sonrası bir hikaye olmasının yanısıra distopik bir eser. Kitabı okurken gözlerimizin görmesinin

değerini anlıyoruz ve kör olma duygusu içimizi ürpertiyor kitap boyunca körlük metaforu üzerinden siyasete, devlet felsefesine, dine, ahlak kurallarına, sistem eleştirisine dair birçok konuyu ele alıyor Bu süreçte insanlığın vazgeçemediği ve olmazsa olmaz duyguları "açlık ve cinsellik"

" Bence biz kör olmadık, Biz zaten kördük. Gören Körler mi gördüğü halde görmeyen Körler mi"

Ashab-ı Kehf veya Yedi Uyurlar Dünyanın değişik kültürlerinde anlatılan halkını terk eden bir topluluğun hikayesidir.

Orada ismi Kıtmir olan bir köpek vardır. Körlük romanında da buradan bir esinlenme var diye düşünüyorum. Ayrıca ben de William Golding tarafından yazılan Sineklerin Tanrısı ile de bir çağrışım yaptım. Saramago gözü gören tek kişi olarak niye doktorun karısını seçmiştir? Gözü gören tek kişi bir kadın değil de bir erkek olsaydı olayların seyri nasıl olurdu? Önyargıları olmayan tek kişi doktorun karısı olduğu için mi Sadece Onun gözleri görüyordu?

Şebnem Balaban,

Körlük kitabında ne kahramanların, ne de hikayenin geçtiği şehir ve ülkenin adı belli. Konu itibarıyla gündemimiz ile aynı nitelikte bir körlük salgını anlatılıyor. Kitapta kırmızı ışıktaki arabasında bekleyen bir adamın aniden kör olması ile başlıyor. Ardından bu körlük adamın karşılaştığı kişilere bulaşıyor ve ülkede salgın haline geliyor. Kitapta anlatılan körlük hepimizin bildiği karanlık körlük değil, tam tersine bembeyaz körlük. Yazar bu körlüğü "gözü açık bir şekilde süt denizine dalmak" olarak yorumluyor. Beyaz körlük diğer körlükten farklı olarak bulaşıcı özellik taşıyor. Göz doktoru kör oluyor ama karısı olmuyor bu durumu biraz düşündürücü geldi. İnsanları yerleştirdikleri eski akıl hastanesinde hayatta kalma savaşı veriyorlar. Ahlaki ve insani değerlerin nasıl altüst olduğunu okumaktayız. Yazar bize insanların acımasızlıklarını çok iyi anlatmış. Toplumsal yaşamın nasıl kötülüğe dönüşebileceğini, toplumsal yıkılışı çok güzel işlemiş. Kitapta diyalog konuşmalarında bir hayli zorlanıyorsunuz çünkü sadece nokta ve virgül işaretleri kullanılmış. İlk başlarda okurken zor oldu. Kitapta geçen en vurucu cümle "Bence biz kör olmadık, biz zaten kördük. Gören gözlermi, gördüğü halde görmeyen körlermi" alıntısıdır. Filmi de çok başarılı olmuş, kitap kadar olmasa da...

Fatoş Öcal,

“Anlamı başkasına anlattıklarınız kurar” (Anna Carson)

Jose Saramago tam da Carson’un söylediği gibi yazmış. Ama yazarının anlattığı üzerinden, çokca yazılan, konuşulan, filmi çekilen “Körlük” romanıyla ilgili yazan her bir kişi kendi anlamını mı kurdu, yoksa bir beyaz bant mı vardı gözlerinde emin değilim. Sunumda konuşacağız sanırım.

Öyle çok şey söylenmiş, yazılıp çizilmiş ki, ben, kurduğum anlam üzerinden birkaç şey seysöylemek isterim. Romanın edebi boyutundan; dilinden, üslubundan, türünden filan söz etmeyeceğim.

İnsanlık tarihinin yüzyıllardır ve bugün bile içinde yaşadığı kapitalist, erkek egemen, patriyarkal sistemin maalesef kendisini sürdürdüğünü düşünüyorum. Sistem, bugün bile fiziksel açlığını doyurduğu insanlığı köleleştirirken, köleleştirdiği insanlığın bir yarısının cinsel açlığını da, ikinci bir silah olarak dünyanın diğer yarısına; kadınların bedenleri, ruhları, zihinlerine yöneltiyor ve bu anlam üzerinden anlam kuruyor diye düşünüyorum. (3. Koşuş: Bu benim silahım hoşuna gitti mi?)

Neden ta, 11 YY’ da dünyanın en eski romanını yazan Murasaki Şikibu, Japonya İmparatoru’nun cariyesi olarak saraya çağrıldı, bir cinsellik nesnesi olarak kadınlığı sömürüldü? Neden 16. YY’ da Aphra Behn, cinsel özgürlüğü metinlerine taşıdığı için “ahlaklı”! Birleşik Krallık’da ahlaksız bir kadın yazar olarak dışlandı? VB.

Neden, kadınlar böyle bir açlık hissetmiyor ya da hissetmesine izin verilmiyor mesela? Soru bu.

Analatılan beyaz körlüğün içinden nasıl karanlık bir dünyada yaşanıldığı, sadece tek bir metafor olan körlük üzerinden oldukça başarılı kurulmuş. Kirli, çok kirli, bok çukuru içinde debelenen sistemin “körkaranlığı” ismi olmayan karakterlerin “köraydınlığı”ı üzerinden anlatılıyor. Kim ki, beyaz bir bantı gözüne çeker, çekilmesine izin verir eşit adil, özgür insana yakışır bir dünya için mücadele etmezse, o bok çukuru içinde yaşamaya razı olur.

Bir kadın karakterin gözünden okura geçirdiği bir cehennemdi Körlük. Cennet-cehennem ise, Dr’un karısının kurulduğu yer olan kilisede gördüğüydü. “ bizi yalnızca Tanrı görüyor” dedi ilk körün karısı, “Tanrı bile görmüyor” dedi Dr’un karısı. Tanrı’nın silahının da, dünyanın diğer yarısı olan kadınlara yöneltildiğini 3. Koğuştan çıkarıp ayın düzenledikleri suyla bedenini ve ruhunu arındırdıkları “ölü balık gibi bakan” kadının gözlerinde gördü” Dr’ın karısı. İlk o zaman farkettiler.

Anlamı: Dünya yerinden oynar kadınlar özgür olsa.

Kitap seçimi ve sunumu için teşekkürler Semra.

Not:: Bir soru: kitap genellikle distopik bir roman olarak tanımlanmış ama bana çağrıştırdığı bir diğer tür de “kirli gerçekçilik” oldu. Kirli gerçekçilik, artık var olmayan bir tür müdür ve nedir? Benim kurduğum bağ yerinde midir?

Mehtap Uygun

Bu romanı okurken hissettiğim şey, öncelikle içinde bulunduğumuz zaman diliminde baktığını görmemeyi tercih eden, yapılan her türlü haksızlığa bilerek göz yuman, vicdanen ve ahlaken yozlaşmayı sosyal medya aracılığı ile kanıksayan, kadın cinayetlerinin sıradanlaşmasına neden olan vurdumduymazlık içindeki insanların azımsanmayacak kadar hatta baskın sayıda olduğunun farkındalığını yaşıyor ve bütün bunlara yeterince tepki gösteremeyecek sayıda olmanın yarattığı çaresizlik duygusuydu.

Fiziksel olmayan ancak baktığını göremeyen görse bile görmezden gelen insanların vicdanlarına ve ahlaki değerlerinin üzerine beyaz ve hatta siyah bir perde indiğini düşünüyorum.

Hümeysra Doğan’ın yazısında belirttiği gibi, “Ayrıca insan doğasında var olduğu düşünülen kötülüğün yazarın nezdinde, devlet veya din bazında bir otoritenin elinde toplumları nasıl kaosa sürükleyebileceği vurgusu hâkimdir.”

Somut olarak bakıldığında, yaşadığımız ülkede bu anlamda ayırt edilen şey ise çaresiz körlük de olabilir diye düşünüyorum. Şöyle ki devlet eliyle gittikçe yoksullaştırılan toplumun, yine devletten aldığı ya da almayı umduğu maddi yardımla hayatta kalma mücadelesi verirken yani tamamen kendi ihtiyaçlarını giderebilme çabasını yaşıyorken, çevresinde olup biten her türlü adaletsizliği, din yoluyla yapılan istismarı görse bile tepki gösterecek gücünün kalmadığını açıkça görebiliyor olmak da ayrıcalıktan öte kendi içimdeki kaosu ve gelecek endişesini artırmaya neden oluyor. En somut örneklerde corona salgınında sokaklardan itilip kakılarak evlerine gönderilen yaşlıların şaşkınlık ve korku içinde tepkisiz kalmaları, salgın nedeniyle işsiz güçsüz kalan ve borç içinde yüzen, ya da yeterli önlem alınmadığı için en sevdiklerinin göz göre göre ölümüne tanık olan insanların bütün bunları sessizce kabullenmesi çaresizliğin körlüğü değil de nedir!?

Bengü Aksoy

Adı bilinmez bir ülkenin adı bilinmedik şehrinde, yoğun trafiğin olduğu zamanda, arabasının içinde kırmızı trafik ışığının yeşil yanmasını beklerken birdenbire gözünün önüne beyaz bir perde iner ve her tarafı bembeyaz

görür. Trafik ışıklarının yeşile dönmesiyle ilerlemeyen körlük yaşayan adam, çevredekilerin tepkisi üzerine görmediğini ifade eder ve birinin eve götürmesini ister. Bir kişi kör adamı evine götürmeyi kabul eder ve kör adamın arabasına binerek onu evine götürür. Evine bırakılan kör adam onu eve getiren adamın eşi gelinceye kadar evde beraber bekleme teklifini kabul etmez ve teşekkür edip onu gönderir. Evde yalnız kalan adam, vazoyu devirip kendini yaralar ve uyuyakalır. Karısı eve gelir ve eşinin durumunu görür büyük endişe duyar. Kör adamın eşi devlet hastanesi yerine, acil olarak özel bir göz doktorundan randevu alır. Arabayı apartmanın önüne getirmeye gider fakat arabayı bulamaz, arabanın kendini eve getiren adam tarafından çalındığını anlayan kadın taksi çağırır ve eşini doktora götürür. Muayenahaneye gelen kör adam ve eşi göz doktoru tarafından içeri çağırılır. Beklemekte olan gözünün biri siyah bantla kapatılmış adam, şaşı çocuk ve annesi, siyah gözlük takmış bir kadın vardır. Göz doktoru tarafından muayene edilen kör adama doktor her şeyin normal görüldüğünü söyler. Doktorun kafası karışmıştır çünkü daha önce böyle bir olayı duymadığını, doktor arkadaşları ile görüşeceğini söyler. Diğer hastaları muayene ettikten sonra eve gider ve akşam yemeğinde eşine, muayenahaneye gelen kör adamın kör olma durumundan bahseder. Ardından körlük durumunu açığa kavuşturmak için gecenin geç saatlerine kadar çalışır. Uyumaya giderken aniden kör olduğunu fark eden doktor ertesi sabah eşine durumdan bahseder. Bu körlüğün bulaşıcı olduğunu fark eden doktor sağlık bakanlığını arar. Bakanlık yetkilileri onu almaya geleceklerini söylerler. Eşi eşya hazırlar. Ambulansla gelen sağlık görevlileri kör doktoru götürürken eşi de kendisinin de görmediğini söyleyerek ambulansa biner. Gördüğü halde eşini yalnız bırakmak istemeyen kadında karantinaya girmiş olur. Bu arada devlet yetkilileri salgın için tedbir alarak beyaz kör olanları salgının diğer insanlara yayılmasını önlemek amacıyla karantina altına almaya karar verir.

Kör doktor ve karısı artık kullanılmayan bir akıl hastanesine götürülür. Onların ardından ilk kör olan adam, arabayı çalan hırsız, siyah gözlüklü kız ve şaşı çocukta hastaneye getirilir. ğun katılmasının ardından hükümet, içerde uyulması gereken kuralları hoparlör aracılığı ile körlere bildirir. Artık akıl hastanesinde askerler nöbet tutmaya başlamıştır. Hükümet görevlileri içerde uyulacak kuralları hoparlörle duyurur. Görme yetisini kaybedenler birbirlerine nasıl kör olduklarını anlatırlar. Gözleri şaşı olan çocuk tuvalet ihtiyacı olduğunu söyler ve diğer körlerle birlikte tuvalete giderken siyah gözlüklü kıza arabayı çalan adam sarkıntılıkta bulunur. Bunun üzerine siyah gözlüklü kız araba hırsız adamın bacağına tekme atar ve ayakkabının sivri topuğu ile bacağına kötü şekilde yaralar. Ertesi gün karantinaya yeni kişiler katılır. Bu kişilerin arasında ilk kör adamın karısı da gelmiştir. Hastanede herkes yerine yerleşmeye çalışırlar. Yemek vakti geldiğinde kör doktor ve karısı yemekleri almaya giderler, araba hırsız kör adamın bacağına pansuman etmek için malzeme isterler. Bu talebi askerler kabul etmezler. Gece araba hırsız kör adamın bacağı çok kötü olur. Ağrıya dayanamayan adam askerlerden yardım talebiyle giriş kapısına doğru sürünmeye başlar. Gün doğumunda giriş kapısına gelen araba hırsız kör adam askerlere seslenir. Paniğe kapılan askerler ateş açarlar ve araba hırsız kör adam oracıkta ölür. Körlük sebebiyle karantinaya alınan kişiler arasından ilk ölüm olayı gerçekleşmiştir. Bu arada karantinaya alınan diğer bir grup hastaneye getirilir. Artık akıl hastanesinde körler arasında gruplaşma başlamıştır. Yeni gelenlere ikinci körler denir.

Artık, iki kör koğuşundan da birkaç kişi yemek için nöbet tutmaktadır. İkinci körler grubundan bir kişinin, yemek alma zamanında yolunu kaybetmesi üzerine askerler tarafından vurulmakla tehdit edilir. Kargaşa olur ve ikinci körler grubundaki kişilerden birkaçı yemek çalarlar. İlk gruptaki körler bunu fark ederek hırsızları bulmaya çalışırken bu işin çok zor olacağını fark ederler. Kendi aralarında konuşarak birleşip askerlerle çatışmamaya çalışırlar. Bu olaylar yaşanırken 200 kişilik yeni bir beyaz kör grubu hastaneye karantinaya getirilirler. Yeni gelen grupta göz doktorunun muayenehanesinde bulunan gözünün biri siyah bantla kapatılmış adamda bulunmaktadır. Bu kadar çok görme özürlü olan kişinin olduğu yerde temizlikle ilgili problemlerde

başlamıştır. Çok kişiye az yemek verilmektedir, artık koğuş kuralları bozulmuştur. Bozulan düzenle birlikte özellikle ikinci körler grubunda bencillik, fırsatçılık, saldırganlık kol gezmektedir. İlk körler grubundan yemek almaya giden üç kişiye, elinde sopalar olan ikinci kör grubu tarafından, zorbalıkla yemeklerine el koyarak para vermeyenlerin artık yemek yiyemeyeceklerini söylerler. Kör doktor, karısı ve birkaç beyaz kör birleşerek askerlere ikinci kör gurubu şikayet etmeye çalışırlar fakat askerler bu durumu umursamazlar.

İkinci kör grubundaki tabancası olan kör adam artık yemeğin değerli eşyalar verilmesi sonucu alınabileceğini söyler. İlk kör grubu, doktor ve eşi değerli eşyalarını toplamak için yatakhaneye giderler, değerli eşyalarını bir çantada toplarlar. Kör doktorun eşi bu arada, duvarda asılmış bir makas görerek saklar. İlk kör grup yemek almak için değerli eşyalarını teslim etmeye gittiklerinde ikinci körler grubu artık kuralların değiştiğini yemek istiyorlarsa daha fazla ödeme yapılması gerektiğini, eğer ödeme yapamazlarsa yatakhanedeki kadınların kendilerine verilmesini istediklerini ifade ederek ahlaksız bir teklifte bulunurlar.

İlk körler grubundaki kadınlar kendi aralarında tartışarak ortaklaşa bir kararla, altı kadının ikinci körler grubuna yemek almaya gitmesine karar verirler. Kör doktorun karısının sesini tanıyan, eli tabancalı kör adam kadına kendisi ile beraber gelmesini söyler ve altı kadına da tecavüz edilir. Yemekleri alabilen kadınlar yatakhaneye dönerler. Aradan dört gün geçtikten sonra ilk kör grubundaki kadınlar tekrar yemek almak için ikinci kör grubunun yanına giderler fakat kör doktorun karısı yanına makası almıştır. Yatakhane tecavüzcüsünü bulan kör doktorun karısı makası boynuna saplayarak onu öldürür. Kör doktorun eşi o zaman aralığında bir kızı kurtarır. Kargaşada tabanca, ikinci kör grubundan başka bir adamın eline geçer. Yiyecekler hala ikinci kör grubunun kontrolündedir. Gözünün biri siyah bantla kapatılmış adam, yiyecek istiyorlarsa artık gidip kendilerinin almalarının gerektiğini söyler. İlk körler grubu ikinci körler grubuna bir saldırıda bulunurlar. Bozgunla sonuçlanan bu saldırının ardından ilk kör grubu yatakhanelerine döner ve kendi aralarında tartışmaya tutuşurlar. Tartışma devam ederken ikinci kör grubun elinden kurtardığı kız, ikinci körler grubunun odasına giderek yatakhane yangın çıkmasını sağlar. İkinci körlerin yaşadığı yatakhane kül olur, herkes yanarak ölür. Yangın yayılmıştır ve ilk körler grubu kaçarlar ve kapıdaki devlet görevlileri dahil herkesin kör olduğunu, hastalığın şehrin her tarafına yayıldığını anlarlar. İçerde karantinada bulunan kişileri yanlarına alarak yemek bulmaya çalışırlar. Sokaktaki diğer kişiler de yiyecek arayışındadırlar. Doktorun karısı yanında bulunan kör grubunu bir dükkana bırakarak yemek aramaya başlar. Yiyecek bir şeyler ararken başka körlerinde bulunduğu süpermarket deposuna girip, çantasını yiyeceklerle doldurarak sokağa çıkar. Yolu şaşıran ve panikleyen kör doktorun karısı çöp yığınının yanında ağlamaya başlar, oradaki bir köpek kadının yanına gelerek kör doktorun karısının gözyaşlarını yalar. Gözyaşı yalayan köpekle birlikte yedi kişilik kör grubunu bulur. Sokaklarda köpek grupları vahşileşmiş, insan cesetleri yer olmuştur. Su bulamayan körler sokaklarda telef olmuştur. Bazıları yağmurda ağzı açık su ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadır. Her taraf perişan vaziyette ve sokaklarda insan cesetleri vardır. Yollar araba mezarlığı haline gelmiştir. Kör doktorun karısının getirdiği yemeği yiyen kör grubu kör doktorun evine yerleşirler, yaşamlarına devam etmeye çalışırlar. Yiyecekleri azalınca kör doktorun karısı kocasına yiyeceklerinin bitmek üzere olduğunu ve süpermarketin deposuna gitmelerinin gerektiğini söyler ve yola çıkarlar. Süpermarkette kör doktorun karısı, depodan gelen ağır çürük kokusundan ve titreyen ışıklardan şok geçirir ve kusar. Körlerden bazı kişilerin yiyecek bulmak isteyerek depoya inerken kaymış, birbirlerini ezmiş ve ölmüşlerdir. Kör doktorun karısı bu manzaradan çok etkilenir, eşinin yardımı ile oradan dışarıya çıkar. Eve gittiklerinde ilk kör adam uykuya daldığı sırada siyah rengi gördüğünü ifade eder. Körlüğü sona ermiştir. Çok geçmeden hepsi tekrar görmeye başlarlar. Sokaklardan sevinç içinde gördüğünü haykırarak ilan eden insanların sesleri duyulmaktadır.

Nobel ödüllü Saramago, distopik yapıyla yazdığı, “körlük” romanında kurgusal dünya ve gerçek dünyayı birbirinin içine geçirerek toplumsal meseleleri, siyasi iradeyi ve onların yaklaşımını sorgulamıştır. “Körlük” bir

metafor olarak kullanılmıştır. Beyaz körlük diye tanımlanabilecek bir hastalık bulunmamaktadır. Kör doktor kitabın başında ilk kör adamdaki körlüğün bilimsel açıklaması olamayacağını ifade etmiş, bununla gerçeküstü bir kurmacayı kurguladığını belirtmiştir. Bizleri rahatsız eden şey de yaratılan bu gerçeküstü kurmacadaki dünyanın, gerçeğe ne kadar yakın olduğudur. Kitapta ayrıca insan özünde nezaketin, görgü kurallarının insani yaşam alışkanlıklarının insanın özünde olup olmadığına da sorgulanır. Beyaz körlükle karşılaşan insanlar, hijyeni, görgü kurallarını bir tarafa atıp yapmamaya körleşmeye başlarlar. Demek ki, insanoğlu kendisini başkalarının görme alanından çıkardıktan sonra kendileriyle ilgili bir baskı hissetmediklerinde rahat davranmakta amiyane tabirle “koy vermektedirler”. Sosyal düzen “kör” olmalarıyla değişmiş; güçlü, güçsüz olarak yeniden pozisyon alan insanlar eşitlikten uzaklaşmış, yaşamak dürtüsüyle hareket etmektedirler. Romanın son cümlesi de manidardır. “Neden kör olduk, sonradan kör olmadığımızı düşünüyorum, biz zaten kördük. Gördüğü halde görmeyen körler”